

## CAPUT IX.

*De morbis renum & vesicae.*

**P**RIUSQUAM ad morborum renum & vesicae medicinam accedam, nonnulla de morbis istis praefari commodum erit; horum enim naturam non dilucide satis videntur explicuisse auctores, cum tamen hanc novisse non parum ad eorum medelam conferat.

OBSERVASSE olim Me memini (sicut alias dixi (a) in cadaveris sectione pueri quinquennis, quem ad mortem cruciaverant graves nephritidis dolores, varios gradus, quibus calculus in lapideam duritiem concreverat. Oppleti erant cum renes tum ureteres materia calculosa, quam cernere erat varias hic illic concretionis formas induisse. Primum mali fundamentum erit aquosus & limpidus humor, qui paulatim lactescens in tenues & ramosas crystallos abiit, quibus in unum coeuntibus accessit tandem lapidis forma & durities.

TARTARUM quoddam hostili coagulatione in renibus genitum calculi esse materiam, non sine ratione ut opinor, dixit in experimentis chemicis versatissimus Helmontius (a). Quam qui-

(a) *De imperio solis & lunae*, pag. 55.

(b) Vid. *Supplementorum Paradoxum numero criticum*.

quidem opinionem confirmare videtur analysi ejus facta per ignem, cum tartari ex vino Rheno resolutione comparata. Hujus rei experimentum fecit vir ingeniosissimus, Stephanus Hales (a). Et in tartaro quidem Rheno comperit tertiam totius massae portionem esse aërem elasticum, calculum vero parte plus quam dimidia ex aëre ejusmodi constare; quam aëris proportionem in nullis aliis corporibus potuit deprehendere.

ANNON igitur conijcere licet, causam hujus morbi proximam esse sales tartareos ex sanguine in canaliculos renales delatos? Salium enim istorum ea est natura, ut subtilissimae illius materiae, quam praeter alias dotes cohaesionis corporum causam esse monstravit illustris Newtonus, magnam quantitatem inclusam teneant (b). Est igitur calculus materia ex terra, maximamque partem ex aëre, in renum tubulis concreta; quae aut in iis haeret, aut in vesicam delabitur. Haec ideo paulo latius exposui, ut, quibus modis medicinam hic facere oporteat, ostenderem.

ET primum quidem, ut venienti morbo occurratur, ne in crystallos abeant sales isti, *lixivialia* dicta *salia* optime prohibitura videntur. Crystallosum autem in calculum concretioni oleosa corpora maxime obstant. Et hoc

(a) *Statistical Essays*, Vol. 1. pag. 184. & 193.

(b) Vid. *The life of Mr. Boyle, prefixed to his works*, pag. 70.

hoc sane praeceptum tam in victu, quam in medicamentis; locum semper habere debet.

CUM autem eo res devenit, ut expellenda sit per ureteres moles concreta, summa hic prudentia opus est. Peccatur saepissime in usu medicamentorum, quae magna urinam movendi vi pollent; quibus scilicet arenulas simul propelli posse, spe plerumque vana, Medici existimant. Tutius enim plerisque in casibus ea res laxantibus & lubricantibus peragitur; praesertim si, cum vehemens sit dolor, misso primum sanguine, remedia anodyna interponantur. Nunquam enim, dum in magno cruciatu aeger est, foras pellitur calculus; qui, cessante cruciamento, cum fluxu urinae sponte sua fere & insperato interdum exit. Illud inde fit, quod dolor partium fibrillas coarctat; quae, ubi abest molestus sensus, officio suo rite funguntur. Idcirco non sine magno levamine, & interdum commodo etiam majore, *opii* grana tria quatuorve in *decocti communis* unciis quinque aut sex soluta, per clysterem in alvum infundi possunt. Est autem, cum, sedato jam angore, diureticis etiam valentioribus pugnare liceat; ea tamen circumspectione, ut postquam effectum fortita fuerint, iis non diutius insistatur.

ALVUS interim semper laxior esse debet: itaque si adstrictior sit, infusa lotionem ex *decocto communi*, adjecta *terebinthina* emollire convenit; interdum & *infuso senae*, commista *manna*, purgare: neque enim nimis sollicitanda est.

G 5 L v.

LUBRICANTIA, quae dixi, medicamenta praecipua sunt, *oleum amygdalarum dulcium*, *syrupus ex althaea*, *emulsiones ex amygdalis*, & consimilia; quibus adjungendus erit balnei tepidi usus. Inter diuretica autem valentiora *terebinthina* & *sapo* praestant.

Et his quidem in ipso morbi accessu proficitur. Extra illum autem saluti conducunt corporis exercitatio; in primis equitatio assidua, sed citra fatigationem: cibus ex media materia, quique facile concoquitur: pro potu, aut vinum tenue aqua dilutum, aut cerevisia non lupulata, recens & minime acris; quae, si tempore fermentationis infusa sint *bederae terrestres folia*, eo jucundior erit & salubrior. Mulsam etiam convenit; nullum enim diureticum melle praestantius est. Hujus cochleare ex cyatho uno aut altero infusionis *radicum althaeae renes*, si assiduus ejus usus fuerit, optime purgabit. Vina eligenda sunt, in quibus minimum acoris inest. Aquae levissimae, purissimae, & ex fluminibus cursu exercitae haustae, potui sunt idoneae. *Damnantur* enim, ut ait Plinius, *in primis fontes*, quorum aquae *decoctae crassis obducunt vasa crustis* (a).

MAGNOPERE autem cavendum est ab assiduo illorum medicaminum usu, quae magna vi urinam cient; praesertim ubi id agitur, ut nullae fiant in renibus arenularum concretiones: illa enim, quantumvis de iis magna promit-

(a) *Nat. Hist. Lib. xxxi. cap. 3.*

mittant rerum ignari, acrimonia sua & calore partes labefactant & laedunt. Neque temperare Mihi possum, quin dicam in opprobrium nuper Medicis nonnullis cessisse, quod infano pretio redimendi anile remedium magnatibus auctores fuerunt; quo ipsos etiam in vesica calculos in ramenta comminui, & hinc foras per urinam pelli posse, vana spe delusi spondebant. Erat medicamentum hoc ex *sapone calcibusque testaceorum* non unius generis confectum, quod nemo non videt virtute summe caustica pollere. Monstrabatur interea coram populo in rei testimonium calculosa massa una & altera, ex vesica illorum, qui illud assumpserant, exsecta, inaequali superficie & foraminibus hic illic quasi erosa; quas cavernulas notas esse & indicia medicaminis, vim suam exerere jam incipientis, credi voluerunt. At scivisse debuerant, non raro calculos in vesica nasci ita conformatos, ut speciem lapidis hic illic exesi prae se ferant; id quod ipse non semel vidi. Tanta est in lapidibus cujuscunque generis formandis varietas. Et legi quidem velim super omni hac re librum ab Anatomico & Medico insigni circa id tempus editum, utilibus documentis plenum; in quo tum noxae, tum fallacia, hujus medicaminis diserte exponuntur (a).

NIL mirum sane est, legislatores nostros,  
cum

(a) *Parsons's Description of the human urinary bladder, &c.*

cum tanta de nova hac, ut dicebatur, medicina praedicarentur, quovis fere praemio illius componendi modum comparare voluisse, ut reipublicae causa in lucem ederetur. Et erat quidem id ipsis laudi, quod hortatoribus culpa verti debet; quos nosse oportebat, res tam acri virtute praeditas, ut calculos comminuant, non posse, illaesa vesica, in hanc partem illabi. In summa, valet aliquid ad arenulas foras per urinam pellendas ista confectio, at calculos duritiei lapideae nunquam confringere poterit; quin & longus ejus usus magno periculo non vacabit, propter rationes jam expositas. Neque multo tutius erit, licet forma commodius, *lixivium saponarium* ejus loco in potu datum, eandem scilicet ob causam.

VERUMTAMEN cum in re tanti momenti nihil dissimulare, nihil celare oporteat; utilitatis publicae causa, quaedam a doctissimo Roberto Whytt, medico *Edinburgensi*, experimentis comperta memorare juvat (a). Ille enim, cum incommodis, tum interdum etiam noxis, celebris hujus antidoti perpensis, omissis *sapone*, vires quas haberet *aqua calcis*, non calce viva, sed rite calcinatis ostreorum aliarumve concharum testis parata, ita ut librae septem vel octo aquae testarum calcinatarum librae uni affunderentur, experiri voluit. Res ipsi ex voto cecidit; & multo quidem potius calcu-

(a) *Medical Essays, Edinburgb. Vol. v. Essay 69.*

culum solvere hunc liquorem, quam vulgarem aquam calcis, fragmentorum calculorum immerfionibus in utraque factis, facile didicit. Modum deinde illam exhibendi ostendit; quatuorque libras adultos, pueros pro ratione aetatis minus, quotidie bibere jubet. Non uno autem exemplo felicem medicinae hujus effectum comprobavit.

OPERAE pretium certe erit ipsam ejus dissertationem perlegere. Ego interim eo libentius haec adduxi, quod nuper, ut ex ipsius ore accepi, Medicus quidam *Londinensis*, Mihi amicissimus, hac ipsa medendi via mercatorem graviter laborantem morbo eripuit; plurima enim frustula, nunc crustularum, nunc exiguorum nucleorum instar, simul cum urina foras ejiciebantur. Minime autem sperandum, sicut antea dixi, ut lapides ad silicem fere duritiae accedentes quovis medicamento comminuantur.

GRATULOR itaque civibus nostris de scientia & dexteritate Chirurgorum nostrorum, qui novam viam tutius & expeditius calculos ex vesica excindendi adinvenerunt (a). Jam enim non pueri tantum & juvenes, sed & aetate provectiores, sine magno periculo hanc ἐγχειρῆσιν ferre possunt; nec cum major sit calculus, quam ut cervix vesicae, nisi rupta sit, extrahi sinat, illum findere necesse est: id quod reperisse dicitur Medicus *Graecus* Ammonius, ob id λιθοτόμος cognominatus (b)?

(a) Vid. *Cbeselden's Anatomy*, edit. v. cap. VI.

(b) *Celsus*, Lib. VII. cap. 26.